

9. Иванова В.С. Предупреждение преступлений негосударственными субъектами в России: дис. на соискание наук. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Вероника Сергеевна Иванова – Рязань, 2007. – С. 114-115.

10. Крысин А.В. Безопасность предпринимательской деятельности. – М.: Финансы и статистика. – 1996. – С. 72.

11. Иванова В.С. Предупреждение преступлений негосударственными субъектами в России: дис. на соискание наук. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Вероника Сергеевна Иванова – Рязань, 2007. – С. 113.

12. Овчинникова Л.И. Правовые и организационные основы привлечения негосударственных субъектов правоохранительной направленности к охране общественного порядка: дис. на соискание наук. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.14 «Административное право, финансовое право, информационное право» / Лариса Ивановна Овчинникова – Москва, 2007. – С. 83.

13. Изосимова М.В. Зарубежное законодательство об ответственности за преступления, совершаемые служащими частных охранных и детективных служб / М.В. Изосимова // Пробелы в российском законодательстве. – 2008. – №1. – С. 310.

14. Еремин С.В. Разграничение полномочий и ответственности в системе управления органов внутренних дел (организационные и правовые вопросы): дис. на соискание наук. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 «Судебная власть; прокурорский надзор; организация правоохранительной деятельности; адвокатура» / Сергей Владимирович Еремин – Москва, 2006. – С. 82.

15. Изосимова М.В. Зарубежное законодательство об ответственности за преступления, совершаемые служащими частных охранных и детективных служб / М.В. Изосимова // Пробелы в российском законодательстве. – 2008. – №1. – С. 309-311.

16. Горулёв С. Субъектный состав охранной деятельности и организационно-правовые формы ее осуществления / С. Горулёв // Журнал международного права и международных отношений. – 2006. – №1. – С. 36.

17. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2000 року №1698 «Про затвердження переліку органів ліцензування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1698-2000-%D0%BF>.

18. Андреева Е.Г. Антикриминальная деятельность частных детективных и охранных предприятий: дис. на соискание наук. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Елена Георгиевна Андреева – Москва, 2000. – С. 51.

19. Марат Э. Регулирование деятельности частных охранных компаний в странах Центральной Азии / Э. Марат // Аналитический обзор по Центральной Азии. – 2012. – Май. – Выпуск 1. – С. 4.

УДК 343.234

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДІЙОВОГО КАЯТТЯ ПРИ СПІВУЧАСТІ

SOME QUESTIONS OF EFFECTIVE CONFESSION IN COMPLICITY

Григор'єва М.Є.,

кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінального права №1
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Статтю присвячено розгляду суперечливих питань, що стосуються дійового каяття окремих видів співучасників у вчиненому злочині. Обґрунтовано, що під дійовим каяттям співучасників слід розуміти тільки активні дії особи, які направлені на вилучення свого внеску в сумісню злочинну діяльність. Такі дії відбуваються внаслідок того, що особа розкаюється у вчиненні злочину і хоче загладити свою вину.

Ключові слова: співучасть, співучасники, дійове каяття, виконавець, організатор, підбурювач, пособник.

Статья посвящена рассмотрению спорных вопросов, которые касаются деятельного раскаяния отдельных видов соучастников в совершенном преступлении. Обосновывается, что под деятельным раскаянием соучастников следует понимать только активные действия лица, направленные на изъятие участником собственного вклада в совместную преступную деятельность. Такие действия совершаются вследствие того, что лицо раскаивается в совершенном преступлении и стремится загладить свою вину.

Ключевые слова: соучастие, соучастники, деятельное раскаяние, исполнитель, организатор, подстрекатель, пособник.

The article is deals with the of controversial issues relating to active repentance of certain types of accomplices in the crime. Proved that under active repentance of accomplices to be understood only proactive person who directed the removal of its contribution to a joint criminal activity. These actions occur because the person regrets committing a crime and wants to atone for his guilt.

Key words: complicity, partners, active repentance, a performer, organizer, instigator, accomplice.

Правова держава зобов'язана забезпечувати права людини, охороняти і поважати його свободи, честь і гідність. Ці загальнолюдські цінності носять пріоритетний характер в будь-якій правовій системі. Особливого значення вони набувають тоді, коли виникають труднощі, пов'язані із зіткненням інтересів людини і суспільства, людини і держави.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що у сучасній правовій науці питання, пов'язані з дійовим каяттям, носять достатньо проблемний характер і тому вимагають свого повного і послідовного дослідження. Це має значення саме зараз, коли діє Кримінальний кодекс України 2001 р., де вперше в історії вітчизняного кримінального права передбачена можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з її дійовим каяттям.

Існування в КК України зазначеної статті свідчить про те, що держава готова за певних умов застосовувати заохочення до осіб. Не дивлячись на це, опублікована практика правозастосування свідчить, що дане положення не використовується належним чином. Уявляється, що причина-

ми цього є, зокрема, певне нерозуміння органами кримінальної юстиції України сучасної кримінально-правової політики держави, нестабільність судової практики, певна недосконалість законодавства, а також недостатність науково обґрунтованих висновків і рекомендацій для правокористувача з приводу застосування відповідних положень КК України. Саме тому теоретичне обґрунтування і розробка питань, пов'язаних із дійовим каяттям, є своєчасним і актуальним.

Відомо, що окремі аспекти даної проблеми досліджувалися в роботах Х.Д. Алікперова, Ю.В. Бауліна, Б.Г. Віттенберга В.М. Галкіна, Ю.В. Голика, Л.В. Головка, В.А. Єлеонського, О.О. Житного, І.Е. Звечаровського, С.Г. Келіної, В.М. Кудрявцева, О.С. Міхліна, А.В. Наумова, К.А. Панько, Р.А. Сабітова, О.В. Савкіна, В. Сверчкова, О. Чувільова, С. Щерби та інших вчених. Незважаючи на це, безпосередньо дійовому каяттю співучасників у теорії кримінального права приділено недостатньо уваги. Залишаються спірні питання, що потребують вирішення.

Постановка завдання. Мета статті – розглянути особливості дійового каяття окремих співучасників.

Результати. Інститут дійового каяття базується на принципі гуманізму, він має велике профілактичне та запобіжне значення і дає можливість особі, яка вже вчинила злочин, стати на шлях виправлення і здійснити суспільно корисний вчинок.

Поняття «дійове каяття» необхідно встановлювати на підставі тлумачення слова «каяття». У сучасній українській мові вказується декілька значень цього слова: 1) почуття жалю з приводу зробленого вчинку; 2) визнання своєї провини, вияв жалю з приводу своєї провини; 3) зізнання у своїх гріхах, сповідь, карати себе за минуле. Основний зміст каяття полягає в тому, що особа жалкує про свій вчинок, усвідомлює, що зробила не те, визнає власну провину і засуджує свій минулий вчинок. Тобто засудження тісно пов'язане з попередньою поведінкою особи. Тоді як слово «дійовий» визнається як такий, який здатний активно діяти, впливати на що-небудь, досягати ефективного результату. Таким чином, дійове каяття характеризується двома ознаками: 1) засудження особою своєї злочинної поведінки; 2) загладження злочинного результату.

У правовій літературі дійове каяття розглядається як поведінка, яка позитивно характеризує особу злочинця і виявляється в певних діях. Засудження своєї злочинної поведінки – це внутрішній, психічний процес, що відбувається у свідомості особи, яка вчинила злочин, тому він повинен базуватися на негативній оцінці своєї протиправної поведінки, щирому каятті та готовності нести кримінальну відповідальність за скоєне. Воно може бути тільки добровільним, тобто таким, що діє з власного бажання, доброї волі, без насилля, примусу [1, с. 335; 2, с. 24-28]. З'ясування ознаки добровільності в науці кримінального права в основному застосовувалося по відношенню до добровільної відмови від доведення злочину до кінця, але ця ознака цілком властива і дійовому каяттю. Добровільність – вільне волевиявлення особи, здійснення правомірних дій по своїй волі: воля суб'єкта не пригнічена ніякими обставинами, у нього є вільний вибір поведінки. Добровільність означає, що правомірна поведінка вибрана остаточно, а не на якийсь проміжок часу [3, с. 124; 4, с. 98]. Це зовсім не значить, що надалі злочинець не здатний вчинити інший злочин. Добровільність в дійовому каятті відноситься тільки до одного конкретного злочину, оскільки не можна повністю передбачити (спрогнозувати) майбутню поведінку особи. Засудження особою своєї злочинної поведінки проявляється, як правило, у щирому каятті, з'явленні зі зізнанням, сприянні розкриттю злочину [4, с. 62; 5, с. 10-14; 6, с. 137].

Наступна ознака дійового каяття: загладження злочинного результату, реалізовується саме в певних активних діях особи, які позитивно впливають на наслідки злочинного діяння. Такими діями можуть бути відшкодування завданих збитків, усунення заподіяної шкоди, надання медичної або іншої допомоги потерпілому після вчинення злочину тощо. Такі правові категорії безпосередньо пов'язані з механізмом відновлення суспільних відносин, які постраждали в результаті вчинення злочину. Механізм відновлення суспільних відносин і відшкодування заподіяної шкоди може бути різним: у одних випадках він може бути направлений на потерпілого (потерпілих, членів його сім'ї, близьких тощо), наприклад, при умисному легкому тілесному ушкодженні (ч. 1 і 2 ст. 125 КК), побоях і мордуванні (ч. 1 ст. 126 КК), необережному тяжкому або середньої тяжкості тілесному ушкодженні (ст. 128 КК); в інших – на благо, у зв'язку з яким існували порушені суспільні відносини (наприклад, на майно в майнових злочинах – шахрайстві (ч. 1 ст. 190 КК), заподіянні майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою (ч. 1, 2 ст. 192 КК), привласненні особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї (ст. 193 КК); ще в деяких, на відновлення соціальних зв'язків між суб'єктами право-

відносин (при ухиленні від призову на строкову військову службу – ст. 335 КК, ухиленні від військового обліку або спеціальних зборів – ст. 337 КК). У всіх цих випадках метою дій особи, яка вчинила злочин, є загладження негативних змін, обумовлених заподіяною шкодою.

Таким чином, дійове каяття – це позитивна поведінка особи після вчинення злочину, яка свідчить про засудження нею вчиненого злочину і загладження заподіяної шкоди, що тягне за собою певні кримінально-правові наслідки.

Закон не дає визначення дійового каяття, тому лише на підставі ст. 45 КК України можна дійти висновку, що передумовою дійового каяття є вчинення вперше особою злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості, а безпосередньо дійовим каяттям є сукупність дій, а саме: щире каяття, активне сприяння розкриттю злочину, повне відшкодування завданих збитків чи усунення заподіяної шкоди. Тому, якщо злочинне діяння не містить згаданої передумови, то всі елементи дійового каяття (щире каяття, активне сприяння розкриттю злочину, повне відшкодування завданих збитків або усунення заподіяної шкоди) розглядаються як обставини, що пом'якшують покарання (п. 1, 2 ч. 1 ст. 66 УК України). Таким чином, звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям можливе лише щодо особи, яка вже вчинила суспільно небезпечне діяння, що містить передбачений законом склад злочину. У зв'язку з цим дійове каяття на стадії готування до злочину чи незакінченого замаху на злочин неможливе. Лише на стадії закінченого замаху дійове каяття має місце і саме в тих випадках, коли між діянням особи і суспільно небезпечними наслідками немає часу і особа не має можливості втрутитися в процес розвитку причинного зв'язку або розвитку причинного зв'язку вже закінчився.

Співучасть у злочині має свої особливості, що впливають на інститут дійового каяття співучасників. Згідно зі статтею 26 КК України, співучастью визнається умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину. Тобто до основних ознак співучасті належать вчинення злочину двома або більше суб'єктами злочину; умисність їх діяльності; спільність та вчинення умисного злочину. Вчинення злочину у співучасті передбачає, що він вчиняється спільними зусиллями всіх співучасників, а наслідок вчинення злочину є єдиним, неподільним для всіх співучасників. Притягнення до кримінальної відповідальності співучасника може відбуватися лише на підставі того, що його діяння були необхідними для сприяння єдиного злочинного результату, становили певний внесок у його досягнення [7, с. 246; 8, с. 116]. Тобто кожен із співучасників робить свій внесок у злочинну діяльність, для досягнення злочинного результату, який іншими співучасниками може бути виконаний на різних стадіях вчинення злочину. Тому можливість дійового каяття залежить від виду співучасників та від характеру їх дій.

Згідно з ч. 3 ст. 27 КК України, «організатором є особа, яка організувала вчинення злочину (злочинів) або керувала його (їх) підготовкою чи вчиненням. Організатором також є особа, яка створила організовану групу чи злочинну організацію або керувала нею, або особа, яка забезпечувала фінансування чи організовувала приховування злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації». Закон визначає такі форми злочинної діяльності організатора: 1) організація вчинення злочину (злочинів); 2) керівництво виконанням (підготовкою, вчиненням) злочину (злочинів); 3) створення організованої групи чи злочинної організації; 4) керівництво злочинними об'єднаннями; 5) забезпечення фінансування злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; 6) організація приховування злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації. Звертає на себе увагу те, що кожна форма злочинної діяльності організатора відбувається на певній стадії вчинення злочину. Наприклад, організація вчинення злочинів і створення організованої гру-

пи чи злочинної організації здійснюється на стадії готування до злочину; керівництво виконанням злочину, керівництво злочинними об'єднаннями, організація приховування злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації – на стадії виконання злочину, а забезпечення фінансування злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, як на стадії готування, так і на стадії виконання злочину.

Відповідно до ч. 4 ст. 27 КК України підбурювачем визнається особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину. Таким чином, підбурювач породжує у співучасників рішучість, бажання вчинити злочин, збуджує у іншої особи намір здійснити злочинну діяльність, чим ставить свої дії у причинний зв'язок з тим злочинном, який буде вчинено виконавцем. У цьому виражається сумісність діяння підбурювача з іншими співучасниками.

Отже, особливістю дійового каяття організатора та підбурювача є те, що своєю діяльністю вони реалізують на стадії готування або у процесі вчинення злочину, ще до того, як злочин буде закінчено, а дійове каяття можливе на стадії закінченого замаху на злочин або закінченого злочину. При добровільній відмові організатор і підбурювач повинні запобігти доведенню злочину до кінця іншими співучасниками, вплинути на них таким чином, щоб вони відмовилися від вчинення злочину, тобто не дали вчинити злочин іншим співучасникам. Дійове каяття організатора та підбурювача допускає виключно активну форму поведінки – вчинення конкретних дій, що свідчать про засудження особою вчиненого злочину і спрямовані на загладження заподіяної шкоди. Незалежно від того, чи дії організатора або підбурювача призвели до запобігання злочинним наслідкам чи ні. У цьому випадку дійове каяття подібне до добровільної відмови від доведення злочину до кінця. Якщо ж дії організатора чи підбурювача були розпочаті в межах добровільної відмови від доведення злочину до кінця але не призвели до запобігання доведення злочину до кінця виконавцем і злочин було вчинено або при вчасному повідомленні правоохоронних органів про злочин, неможливо було відвернути вчинення злочину виконавцем, то такі дії слід відносити до дійового каяття. При цьому не можна вважати такі поняття тотожними. Їх слід відмежовувати за моментом закінчення злочину. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця можлива на стадії готування до вчинення злочину, незакінченого замаху на злочин, пізніше можливе лише дійове каяття [9, с. 324; 10, с. 7-8].

Діяння пособника за своєю характеристикою може здійснюватися в активній та пасивній формі. Для дійового каяття недостатньо щоб особа лише, наприклад, припинила роботу з виготовлення засобів вчинення злочину, або усунула перешкоди вчинення злочину. Так само як і в організатора та підбурювача для дійового каяття пособника необхідна лише активна форма поведінки.

Відповідно до ч. 5 ст. 27 КК України пособником є особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла переховати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті злочинним шляхом, придбати чи збути такі предмети або іншим чином сприяти приховуванню злочину.

Пособник зміцнює своїми діями рішучість у вчиненні злочину в інших співучасників і таким чином ставить свою діяльність у причинний зв'язок з тим злочинном, який вчиняється виконавцем та злочинними наслідками, які настали або могли настати в результаті вчинення злочину [11, с. 57]. Саме в цьому проявляється сумісність вчинення злочину у поведінці пособника. Пособник обов'язково повинен бути обізнаний про злочинні наміри співучасників, повинен передбачати, що певний злочин буде вчинено і бажати його вчинення або свідомо допускати [12, с. 113].

Пособництво за своїми зовнішніми ознаками умовно можна поділити на інтелектуальне та фізичне. Згідно з ч. 5 ст. 27 КК України фізичне пособництво полягає в наданні засобів чи знарядь вчинення злочину або усуненні перешкод злочину. Інтелектуальне пособництво передбачає надання порад та вказівок, а також обіцянки, даної заздалегідь, переховати злочинця, знаряддя, засоби, сліди вчинення злочину чи предмети, здобуті злочинним шляхом, придбати або збути ці предмети, іншим чином сприяти приховуванню злочину. При фізичному пособництві у формі надання засобів чи знарядь вчинення злочину для дійового каяття недостатньо вилучити у виконавця надані йому знаряддя, засоби чи прилади, а коли пособництво було вчинено шляхом усунення перешкод – відновити раніше усунену перешкоду. При дійовому каятті пособнику слід проявляти й таку активну поведінку, яка направлена на запобігання вчиненню злочину. Саме відвернення злочину чи злочинного наслідку відтворює відшкодування збитків або усунення завданої шкоди при дійовому каятті та може бути однією з ознак широго каяття. У випадку інтелектуального пособництва у формі заздалегідь обіцяного приховування, придбання чи збуту майна здобутого злочинним шляхом для дійового каяття пособнику необхідно не тільки надати інформацію виконавцю про те, що обіцяне не буде виконано, а також вчинити будь-які дії, які б свідчили про запобігання вчиненню злочину виконавцем. при цьому немає значення чи дії пособника дійсно не дали можливості виконавцю вчинити злочин, чи він здійснив злочин за допомогою інших знарядь, засобів, приладів вчинення злочину, чи інших осіб. Якщо в діях пособника є всі ознаки дійового каяття, то немає значення чи вдалося пособнику відвернути вчинення злочину виконавцем. Важливо, що пособник повинен зробити все, щоб відвернути злочин, не дати виконавцеві досягти злочинного результату. Для дійового каяття пособника недостатньо просто не виконати обіцянки дані заздалегідь виконавцеві або іншим співучасникам, а необхідно ще реалізувати інші дії, які є ознаками дійового каяття.

Подібним чином вирішується питання щодо дійового каяття співвиконавця. Згідно зі ст. 45 КК України, звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, якщо вона широко покаялася, активно сприяла розкриттю злочину, відшкодувала збитки або усунула заподіяну шкоду. Це означає, що дійове каяття співвиконавця може виражатися в будь-яких активних діях, які будуть підтверджувати шире каяття, сприяння розкриттю злочину, усунення злочинних наслідків. Такими діями може бути і запобігання вчиненню злочину іншими співучасниками, тобто в тому числі й конкретна дія співвиконавця, завдяки якій був відвернений злочин.

Висновки. Дійове каяття співучасників має свою специфіку, що визначається особливостями інституту співучасті. Під дійовим каяттям співучасників слід розуміти активні дії особи, які направлені на вилучення свого внеску в сумісну злочинну діяльність, що відбуваються внаслідок того, що особа розкаюється у вчиненні злочину і хоче заглядати свою вину.

Організатор, підбурювач та пособник звільняються від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям, якщо вони своїми активними діями запобігають вчиненню злочину виконавцем внаслідок широго каяття, повідомляють відповідні органи про вчинення злочину та активно сприяють розкриттю злочину, загладжують заподіяну злочинном шкоду. При цьому немає значення чи вдалося співучасникам запобігти вчиненню злочину іншими співучасниками, достатньо тих активних дій, які були направлені на досягненні такої мети.

Дійове каяття співучасника за своєю правовою природою є обставиною, що звільняє від кримінальної відповідальності, за наявності всіх передумов та підстав, передбачених у ст. 45 КК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Українське кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред. В.О. Навроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 712 с.
2. Сверчков В. Место добровольного отказа от преступления в системе уголовного законодательства // Уголовное право. – 2001. – № 2. – С. 24-28.
3. Благоев Е.В. Общая часть уголовного права в 20 лекциях: курс лекций. – М. : Юрлитинформ, 2012. – 344 с.
4. Щерба С.П., Савкин А.В. Деятельное раскаяние в совершенном преступлении. – М. : Спарк, 1997. – 110 с.
5. Чувилов А. Деятельное раскаяние: проблемы и решения // Российская юстиция. – 1998. – № 6. – С. 10-14.
6. Кругликов Л.Л. Смягчающие и отягчающие обстоятельства в сов. уголовном праве. – Ярославль : Ярослав. гос. унив-т, 1979. – 268 с.
7. Єфремов С.О. Причинний зв'язок як об'єктивна ознака співучасті у злочині / С.О. Єфремов // Альманах кримінального права: зб. статей/відп. ред. П.П. Андрушко, П.С. Берзін. – К. : Правова єдність, 2009. – Вип. 1. – С. 246.
8. Тельнов П.Ф. Ответственность за соучастие в преступлении. – М. : Юридическая литература, 1974. – 168 с.
9. Энциклопедия уголовного права / Л.Д. Ермакова, С.И. Никулин, Р.Р. Галиакбаров, С.С. Аветисян, Е.А. Галактионов ; отв. ред. В.Б. Малинин. – СПб. : СПб ГКА, 2007. – Т. 6. – 564 с.
10. Михайлов В. Признаки деятельного раскаяния // Российская юстиция. – 1998. – № 4. – С. 5-8.
11. Иванов Н.Г. Понятие и формы соучастия в советском уголовном праве. – Саратов : Изд-во Саратовского университета, 1991. – 148 с.
12. Гришаев П.И., Кригер Г.А. Соучастие по советскому уголовному праву. – М. : Госюриздат, 1959. – 202 с.

УДК 343.271

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ШТРАФУ ЗА ОДИНИЧНИЙ ЗЛОЧИН У КОНТЕКСТІ ПОЛОЖЕНЬ ПРО ЧИННІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ В ЧАСІ

SENTENCING IN A FINE FOR THE SINGLE OFFENSE IN THE CONTEXT OF THE PROVISIONS OF PERFORMANCE OF CRIMINAL LAW IN TIME

Задоя К.П.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та кримінології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються актуальні питання призначення покарання у вигляді штрафу за одиничний злочин. Автор аналізує положення кримінального закону, які передбачають застосування даного виду покарання. Розглядаються особливості взаємодії цих положень між собою.

Ключові слова: штраф, покарання, призначення покарання, санкція, караність діяння.

В статье рассматриваются актуальные вопросы назначения наказания в виде штрафа за единичное преступление. Автор анализирует положения уголовного закона, которые предусматривают применение данного вида наказания. Рассматриваются особенности взаимодействия этих положений между собой.

Ключевые слова: штраф, наказание, назначение наказания, санкция, наказуемость деяния.

The article deals with current issues of sentencing in a fine for a single offense. The author analyzes the provisions of criminal law which provide such type of punishment. Also author analyzes the features of the interaction of these provisions together.

Key words: fine, punishment, sentencing, sanction, punishability of the act.

Набрання чинності Законом України (далі – ЗУ) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15.11.2011 р. № 4025-VI, одним із «наріжних каменів» якого є розширення сфери застосування покарання у вигляді штрафу, поставило правозастосовчу практику перед необхідністю повно та коректно застосовувати відповідні новели кримінального законодавства у світлі спеціалізованих норм темпорального характеру, передбачених ст. 5 Кримінального кодексу України (далі – КК). На жаль, дана проблема не знайшла належного відображення у наукових публікаціях та науково-практичних коментарях.

Типи кримінально-правових ситуацій. На наш погляд, усі ситуації, коли суду необхідно вирішити питання про призначення покарання у вигляді штрафу за одиничні злочини, (а) вчинені до набрання чинності ЗУ від 15.11.2011 р. № 4025-VI, (б) ЮСЗ яких передбачено положеннями Особливої частини КК, що зазнали змін або доповнень з набранням чинності вказаним Законом, можна розподілити на сім типів в залежності від конкретного змісту таких змін або доповнень:

1. Ситуації I типу:

а) узагальнений зміст ситуації: до набрання чинності ЗУ від 15.11.2011 р. № 4025-VI санкція статті (частини статті) Особливої частини КК взагалі не передбачала покарання у вигляді штрафу, а з набранням чинності вказаним Законом – передбачає виключно покарання у вигляді

штрафу в розмірі понад три тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян;

б) приклад: санкція ч. 3 ст. 212 КК до набрання чинності ЗУ від 15.11.2011 р. № 4025-VI передбачала позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років з конфіскацією майна, а після набрання чинності цим Законом – штраф від п'ятнадцяти тисяч до двадцяти п'яти тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років з конфіскацією майна;

в) коло випадків: ч. 2 ст. 200, ч. 2 ст. 203-1, ч. 2 ст. 203-2, ч. 2 ст. 209-1, ч. 3 ст. 212, ч. 3 ст. 212-1, ч. 2 ст. 222, ч. 2 ст. 224, ч. 3 ст. 224, ч. 4 ст. 232-1, ч. 1 ст. 233, ч. 2 ст. 233 КК.

2. Ситуації II типу:

а) узагальнений зміст ситуації: до набрання чинності ЗУ від 15.11.2011 р. № 4025-VI санкція статті (частини статті) Особливої частини КК взагалі не передбачала покарання у вигляді штрафу, а з набранням чинності вказаним Законом – передбачає виключно покарання у вигляді штрафу в розмірі до трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян;

б) приклад: санкція ч. 1 ст. 206 КК до набрання чинності ЗУ від 15.11.2011 р. № 4025-VI передбачала виправні роботи на строк до двох років або обмеження волі на строк до трьох років, а після набрання чинності цим За-